

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

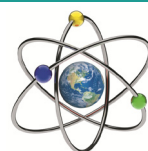
No6(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 594 sahifa,
5-iyun, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Bitiruvchi talabalarning qadriyatlar tizimining psixologik xususiyatlari	10
<i>Abdulazizova Muslima, Abdurasulova Sevinch, Ikromova Aziza, Iskanderova Sayyora</i>	
Oila va ta'lim tizimida raqamli xavfsizlik madaniyatini shakllantirish va uning psixologik omillari.....	14
<i>Nurmatov Nurhayot Nurziyot o'g'li, Yo'lchiyeva Zarinabonu Sanjarali qizi</i>	
Ta'lim tizimida sun'iy intellekt texnologiyalarining o'rni	18
<i>Abdullayeva Arofatxon Abdavaxobovna, Mirzahamdov Shahriyor Botir o'g'li</i>	
O'quvchilarni sport musobaqalariga tayyorlashda jismoniy tarbiya o'qituvchisining kasbiy kompetensiyasining tarkibiy tuzilmasi va rivojlanish mexanizmlari	22
<i>Abduraximov Ziyodullo Xojiakbar o'g'li, Tuxtapulatov Shahobiddin Nuriddinovich, Nasimov Ulug'bek Orif o'g'li</i>	
Ta'limni raqamli transformatsiyalash sharoitida o'quv jarayonini tashkil etishning integratsion shakllarini qo'llash metodikasi.....	28
<i>Allamova Shoxista Shavkat qizi</i>	
Surxon vohasida sog'liqni saqlash tizimi: muammolar va yechimlar (Sherobod tumani misolida, 1925–1945-yillar).....	33
<i>Allamurotov Asadbek Baxtiyor o'g'li</i>	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida kasbga yo'naltirish tizimini takomillashtirish	37
<i>Axmedova Muxabbat Axmedovna</i>	
Ko'p o'zgaruvchili funktsiyaning oraliq qiymatlari haqidagi teoremlar va ularning isbotlari	42
<i>Boqiyev X. X., Muxtorova Sevinch Asad qizi, Yuldoshova E'zoza Ravshan qizi</i>	
Bo'lajak mutaxassislarining huquqiy tafakkurini rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari	46
<i>D. M. Xolnazarova</i>	
Oilaviy tarbiya samaradorligini oshirishda innovatsion yondashuvlar: tajriba-sinov natijalari asosida	49
<i>Ibragimova Aziza Toshniyazovna</i>	
Bo'lajak tabiiy fanlar o'qituvchilarining metodik kompetentligini shakllantirishda interaktiv integratsiyaning roli	55
<i>Jo'rayeva Xushro'ya Yaxyoxon qizi</i>	
Corrective Feedback in Foreign Language Learning Acts as a Vital Tool for Improving Accuracy With Research Indicating.....	58
<i>Kamalova Dilnoza Kurbanbayevna</i>	
Doping va halollik masalasi: sportdagi dolzarb muammo.....	64
<i>Kobilov Sobir Donakulovich</i>	
Yunon-rum kurashi bilan shug'ullanuvchi sportchilarning teknik va taktik harakatlarini takomillashtirish usullari.....	69
<i>Muhtorov Abdusattor Abdupatto o'g'li</i>	
3-4 yoshli bolalarda nutqning grammatik tuzilishini shakllantirishning psixolingvistik asoslari	75
<i>Rasulova Xulkaroy Abduhalil qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda gender identifikatsiyasini rivojlantirishda ota-onalar bilan ishlashning mobil ilovaga asoslangan innovatsion modeli	80
<i>Razzoqova Mahliyo Qosimjonovna</i>	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida geografiya fanining zamonaviy metodik yondashuvlari va o'qitishning samaradorligi.....	84
<i>Sunnatillayeva Zarina Sulaymon qizi</i>	
Boshlang'ich ta'limda zamonaviy texnologiyalardan foydalanishning samaradorligini oshirish usullari	88
<i>Usmonov Salohiddin, Jo'rayeva Rayhona</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining konfliktologik kompetentligini rivojlantirish konsepsiyasi	94
<i>Latipova Ma'rifat Salohiddin qizi, Zaripova Xolida Baxtiyor qizi</i>	
O'quvchilarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning interfaol metodlari.....	100
<i>Zokirov Mirzaraxim Abdualiyevich</i>	
O'quv jarayonida innovatsion baholash texnologiyalarining ilmiy-pedagogik mazmuni	103
<i>Sobirova Marjona Shavkat qizi</i>	
Taekvondochilarning musobaqa davrida hujumkorlik jihatlarini oshirish	110
<i>Abdufattoyev Abrorjon Abduraxmon o'g'li</i>	

Gender yondashuv asosida talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlashning pedagogik imkoniyatlari.....	114
<i>Shokirova Hilola Abduraxmon qizi</i>	
Ingliz tilida tinglab tushunish malakasini rivojlantirishda raqamli ta'limning samaradorligi	120
<i>Aytimbetova U. T.</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish ...	124
<i>Axmedova Nazokat Erkinovna</i>	
"Inklyuziv ta'lim. gospital pedagogika" fanida dasturiy-metodik ta'minotning mazmuniy-texnologik va monitoring-dagnostik komponentlari.....	128
<i>Azamxonov Baxodir Sayitkamolxonovich</i>	
Ingliz tilida og'zaki nutq ko'nikmalarini rivojlantirishda 5–6-sinf o'quvchilari uchun samarali usullar	132
<i>Rajabova Zarafshon Davronovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy nutq madaniyatini shakllantirishning innovatsion-metodik asoslari	135
<i>Tuxtayeva Mehriyo Shavkatovna</i>	
Boshlang'ich sinflarda sifat so'z turkumini o'rganish mazmuni.....	140
<i>Usmonova Gulnoza Jaloliddin qizi</i>	
Образность современной медицинской терминологии	144
<i>Дулдулова Наргиза Ашимовна, Мирзаахмедова Нигора Ашимовна</i>	
Развитие исследовательской компетентности младших школьников посредством межпредметной проектной деятельности.....	148
<i>Мухтарова Лобар Абдиманнабовна, Нормаматова Розия Уктам кизи</i>	
Психолого-педагогические риски цифровой образовательной среды	153
<i>Рузметова Хилола Абдушариповна, Моминова Мадина Шукурулла кизи</i>	
"TALIA": система контент-генерации на основе ИИ для подготовки учителей	157
<i>Хасанов Зафар Шавкат угли</i>	
Artificial Intelligence in Foreign Language Education: Enhancing Critical Thinking and Academic Communication Skills	164
<i>Allamuratov Gofur Ashurovich</i>	
Talabalarning bolalardagi ijtimoiy moslashuvni shakllantirishga kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish.....	169
<i>Inomova Mahliyo Yusuf qizi</i>	
Jamoaviy va yakkakurashchi professional sportchilar motivatsiyasining ijtimoiy-psixologik farqlari	172
<i>Qaimova Gulmira Uchqun qizi</i>	
Maktabgacha ta'limda steam yondashuvini loyiha asosida joriy etishning pedagogik strategiyalari.....	176
<i>Radjapova Zuxra Tirkashevna, Abdullayeva Sarviniso</i>	
Katta guruh tarbiyalanuvchilarida steam kompetensiyalarini shakllantirishning pedagogik va yoshga oid psixologik xususiyatlari.....	179
<i>Radjapova Zuxra Tirkashevna, Rakhimova Laylo Hamidjon qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarning axloqiy fazilatlarini shakllantirishning zamonaviy pedagogik yondashuvlari.....	183
<i>Yakubova Zilola Zikirovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining divergent fikrlashlarini rivojlantirish	187
<i>Adizova Nigora Baxtiyorovna, Akbarova Sarvinoz Sadriddinovna</i>	
Bo'lajak tarix o'qituvchilarida tarixiy tafakkur fenomenini rivojlantirish.....	191
<i>Djumaniyazov Farxod Ulugbekovich</i>	
Pedagogical Conditions for Developing Professional Motivation of Economics Students Through Gamification in English Language Classes.....	196
<i>Bobokeldieva Maftuna Abdusamad qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida bilish faoliyatlarini shakllantirish asoslari	203
<i>Urunov Abduxalil Madjidovich</i>	
STEAM yondashuvi vositasida fizika fanida o'quvchilarning maxsus kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi	208
<i>Jo'rayev H. O., Avezov I. Yo., Sharipov S. B.</i>	
STEAM ta'limi vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarning innovatsion fikrlashini rivojlantirish	214
<i>Cho'ponova Sharifa Bozor qizi, Achilov Obid Muzrobovich</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining konstruksiyalash va modellashtirish kompetensiyalarini rivojlantirish.....	219
<i>Haydarov Mirjalol Shog'dorovich</i>	

RAQAMLI TA'LIM MUHITIDA BO'LAJAK BOSHLANG'ICH TA'LIM O'QITUVCHILARINING KASBIY SHAKLLANISH INDIVIDUAL TRAYEKTORIYASINI LOYIHALASH METODIKASI M. B. Sheraliyeva	222
RAQAMLI DAVRDA KITOBXONLIK MADANIYATI VA ADABIYOTNING ROLI Nabiyeva Sharifa Ismailovna, Ergasheva Mehriyona O'lmas qizi	228
JISMONIY TARBIIYA TA'LIMIDA SUN'IY INTELEKTDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI O'razboeva Adiba Abdug'ani qizi	231
MILLIY KASHTACHILIK ASOSIDA 5-SINF O'QUVCHILARINING ESTETIK TARBIIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI Olimova Dilnoza Murodullo qizi	236
ARALASH TA'LIM TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINING METODIK TAYYORGARLIGINI 5E MODEL VOSITASIDA TAKOMILLASHTIRISH Rajabova Nodirabegim Komilovna	240
OLIY TA'LIM TALABALARINING JISMONIY SIFATLARINI RIVOJLANTIRISHNING METODIK TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH Raximov Bobirjon Abdurasulovich	245
RAQAMLI PEDAGOGIKANING ZAMONAVIY TA'LIM RIVOJLANISHIDAGI O'RNI Tojiyeva Asila Abdimannon qizi, Pardayeva Ra'no Eshboyevna	250
AJDODLAR SIYAMOSINI IFODALASH VOSITASIDA TALABALARNI MILLIY IFTIXOR RUHIDA TARBIIYALASH JARAYONI PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA Xaitov Zufar Asroralievich	255
ГОТОВНОСТЬ К ОБУЧЕНИЮ В ШКОЛЕ У ДЕТЕЙ ПОДГОТОВИТЕЛЬНОЙ ГРУППЫ Шералиев Сарварбек Сохибжон угли	260
OLIY TA'LIM MUASSASASI TALABALARINING MUSTAQIL ISHINI TASHKIL ETISHGA OID NAZARIY YONDASHUVLAR TAHLILI Asadova Zarina Axmadovna	263
GRAMMATIK TARJIMA METODINING ASOSIY TAMOYILLARI VA XUSUSIYATLARI Erkinova Madina Komil qizi	272
UMUMTA'LIM MAKTABLARINI BOSHQARISHDA SINIF RAHBARLARI FAOLIYATINING PEDAGOGIK MOHIYATI Komilova Ziroatxon Murodjon qizi	275
MAKTABGA TAYYORLOV GURUHIDA BOLALARNI SAVODGA TAYYORLASHDA RIVOJLANISH MARKAZLARINING METODIK TA'MINOTINI TAKOMILLASHTIRISH TEXNOLOGIYALARI Maxmutazimova Yulduz Raxmatovna, Avazova Gulshoda Shodi qizi	282
TURIZM SOHASI TALABALARINING INGLIZ TILIDAGI KASBIY DISKURSIDA UCHRAYDIGAN KOMMUNIKATIV TO'SIQLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH MEKANIZMLARI Usmonova Zilola Javlon qizi	289
CHET TILINI KASBIY FANLAR BILAN INTEGRATSIYALASHDA CLIL MODELINING PEDAGOGIK XUSUSIYATLARI Yo'ldoshev Otabek Abdug'aniyevich, Amirkulov Asliddin Shuxratovich	294
BO'LAJAK TEXNOLOGIK TA'LIM O'QITUVCHILARINI INTEGRATIV YONDASHUV ASOSIDA KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH Rajabova Dilfuza Abdumajitovna	299
СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ПРОЯВЛЕНИЯ ТРЕВОЖНОСТИ И СТРАХА У ЖЕРТВ ТОРГОВЛИ ЛЮДЬМИ В ПОДРОСТКОВОМ ВОЗРАСТЕ Махмудова Д. А.	303
ADABIY ASARLARDA XRONOTOP MUAMMOSINING BADIY AHAMIYATI Yaqubjonov Iqboljon Odiljonovich	306
MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI INTELEKTUAL RIVOJLANTIRISHDA SENSOR INTEGRATSIYA YONDASHUVINING AHAMIYATI .. To'rayeva Charosxon Shavkat qizi	311
BOSHLANG'ICH SINIF DARSALARIDA EKOLOGIK TARBIIYANI SHAKLLANTIRISHNING SAMARALI METODLARI Rahmonova Mavluda Suvon qizi, Safarova Rushana Murodullo qizi	316
BADIY ASARLARNI O'QITISHDA EMPATIK YONDASHUVNING METODIK IMKONIYATLARI Shoyimova Shaira Sanakulovna	320
BOLALAR ME'YORIY ONTOGENEZIDA YOZUV VA GRAFOMOTOR KO'NIKMALARINI RIVOJLANISHI Alimova Kamola Xayrulla qizi	323
YOSH VOLEYBOLCHILARDA O'YIN QARORINI QABUL QILISH (Decision-making) KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH METODIKASI Azimova Gulnoza Karimjon qizi	328
BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINING PEDAGOGIK TAYYORGARLIGINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI Muxamadaliyeva Madinabonu Bohodirjon qizi	333

Raqamli egizak texnologiyasi asosida bo'lajak muhandislarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish metodikasi	336
<i>Sorimsokov Uchqun Soatboy o'g'li</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilariga integrativ mashqlar orqali ta'lim berishning ahamiyati.....	340
<i>Zokirov Javohir G'aybullo o'g'li</i>	
Voleybol sport turini o'rgatish va uning mohiyati	345
<i>Eshbayev Ximmat Ablakul o'g'li</i>	
Qizlarning jamiyatdagi ijtimoiy faolligini oshirishning psixologik mexanizmlari	348
<i>Sodiqova Gulbarno Odiljon qizi</i>	
Oliy ta'lim professor-o'qituvchilarining kasbiy rivojlanishi va qadriyatlar integratsiyalashuvining o'ziga xosligi	352
<i>A. Bozorov</i>	
Nutqiy etiket madaniyatning bosh bo'g'ini sifatida	357
<i>Abdurahmonova Kamola Erkin qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarida ingliz tilida kasbiy yo'naltirilgan leksik kompetensiyani rivojlantirishga qo'yilgan zamonaviy talablar	362
<i>Axmatqulova Maxfuza Shuhrat qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti bolalarning rivojlanishida muhim omil sifatida	370
<i>M. Xo'jamberdiyeva, Abduvohidova Shaxnoza</i>	
Jismoniy mashqlar orqali stress va emotsional zo'riqishlarni kamaytirish imkoniyatlari.....	373
<i>Baxodirova Gulyora Nuriddin qizi</i>	
Kasbiy ta'limning raqamli transformatsiyasi va o'quvchilarni kasbga yo'naltirishning ilmiy-pedagogik asoslari	378
<i>Biysenov Temirbek</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili ta'limida raqamli texnologiyalardan foydalanishning didaktik asoslari	382
<i>Bo'libekova Maftuna Shermuxammadovna</i>	
"Tarbiya" darslarini tashkil etish texnologiyalari	388
<i>Boltayeva Marjona Oybek qizi, Samadova Mahbuba Nutfullo qizi</i>	
Challenges in Translating Behavioral Verbs: A Lexicographic Perspective from English and Uzbek.....	392
<i>Elchayev Zokhidjon Akhmatovich</i>	
Zamonaviy ta'lim tizimida raqamli texnologiyalarni qo'llashning istiqbolli yo'nalishlari	396
<i>Ernazarov Zohid Nazarovich</i>	
Tejamkor ta'lim muhitida kaizen texnologiyasi vositasida bo'lajak o'qituvchilarning boshqaruv madaniyatini rivojlantirish.....	400
<i>Eshonkulova Shaxnoza Bayturayevna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda innovatsion pedagogik texnologiyalar vositasida tabiiy fanlarga doir bilimlarni shakllantirish	403
<i>Nuriddinova Maysara Ikromovna, Eshonqulova Uralbuvish Fayzullayevna</i>	
Raqamli transformatsiya jarayonida bo'lajak o'qituvchilarda pedagogik mahoratni rivojlantirish	406
<i>G. X. Narzullayeva, F. M. Miraximova</i>	
Ekologik omillarning yosh sprinterlarning koordinatsion qobiliyatlarini rivojlantirishdagi va musobaqa faoliyatidagi o'rni (Orol bo'yi mintaqasi misolida).....	411
<i>Genjemuratova Guljaxon Berdimbetovna</i>	
Emotsional intellekt konsepsiyasining rivojlanish bosqichlari	416
<i>Giyasova Nozimaxon Qahramon qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarning tadqiqotchilik faoliyatini rivojlantirish	419
<i>Imamova Nilufar Zabiyyulla qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tarbiyachi-pedagoglarni tayyorlashda dual yondashuv	422
<i>Israilova Xusnida Adilovna</i>	
Legaltech va Lawtech: global istiqbollar, muammolar va imkoniyatlar	427
<i>Kalandarova Gavhar Sulaymanovna, Nematov Dilshodbek</i>	
Kasbiy faoliyatda muloqot madaniyati va nutq mahoratini rivojlantirishning metodologik jihatlari.....	432
<i>Kalandarova Gavhar Sulaymanovna, Raxmatullayeva Shaxnoza</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish ko'nikmalarini ingliz tilida shakllantirishda o'qitish metodlarining ahamiyati	435
<i>Kamalova Saida Maxamat Ibraximovna</i>	

Bo'lajak maktabgacha ta'lim pedagoglarini kasbiy faoliyatga tayyorlashda kreativ yondashuvning pedagogik imkoniyatlari	439
<i>Kambarova Dilfuza Salijanovna</i>	
Maktabdan tashqari ta'lim tizimida o'qituvchilarning motivatsiyasini oshirishda psixologik qo'llab-quvvatlashning o'rni	443
<i>Karimova Nigora</i>	
Bo'lajak pedagoglarning intellektual-artistik mahoratini rivojlantirishda mikromodulli mobil ta'lim (M-Learning) texnologiyasining loyihasi	447
<i>Karribojeva Lobarxon Fayzulla qizi</i>	
Raqamli ta'lim platformasi yordamida texnologiya darslarida o'quvchilarning kreativligini rivojlantirish.....	452
<i>Raxmatov A'zam Ashur o'g'li, Kenjayeva Marjona Komil qizi</i>	
CEFR standartlari asosida ielts imtihoniga tayyorlash metodikasi	457
<i>Mavlyanova Nilufar Suvankulovna, Ahadova Go'zal Ismatullojevna</i>	
Project-Based Learning in Professional Education	461
<i>Mukhtarova Nozima Kuchkarovna</i>	
Kreativ kompetensiya- zamonaviy o'qituvchi muhim kasbiy sifatining ustuvor omili	464
<i>Nazarova Madinabonu Narzi qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim muassasalaridagi bolalarning ijtimoiy moslashuvini ta'minlashda psixologik xizmatning o'rni.....	468
<i>Nosirova Muhabbat Pirmurod qizi, Jabborova Malohat Azimovna</i>	
Yuqori sinf o'quvchilarida o'ziga ishonchni oshirishda psixologik treninglarning ahamiyati.....	472
<i>Nozimbojeva Muqaddas Abdulvohid qizi</i>	
Brayl sistemasidagi boshlang'ich sinflarda tabiiy fanlarni o'qitishda interfaol uslublardan foydalanish.....	477
<i>Nuriddinova Maysara Ikramovna, Jo'raqulova Sharofat Baxtiyorovna</i>	
Abdulla avloniy ijodida gender madaniyati va ijtimoiy mas'uliyat g'oyalarning pedagogik tahlili	480
<i>Nurimbetova Shaxnoza Gayrat qizi</i>	
Analitik kimyo fanidan mass-spektrometriya mavzusini muammoli ta'lim metodi asosida o'qitish samaradorligini oshirish.....	485
<i>Nurjanova Fazila Farxadovna, Qo'chqarova Nargiza Otabekovna</i>	
Talabalarda oilaviy budjetni boshqarish kompetensiyalarini rivojlantirishda loyiha ta'limining o'rni.....	489
<i>Nurmatova Maftuna Ilxamovna</i>	
Tyutorlarning innovatsion faoliyatini tashkil etishda sun'iy intellektga asoslangan texnologiyalardan foydalanishning ahamiyati.....	493
<i>O'rinova Nilufar Muhammadovna, Muxammadjonova Madinabonu Isroiljon qizi</i>	
Ona tili darslarida o'quvchilarda sintaktik tushunchalarni shakllantirish usullari.....	498
<i>O'rozbojeva Dilnoza Alimboy qizi</i>	
Xulq-atvor fe'llarining ma'nosini yoritishda misollarning funksional roli	501
<i>Ochilova Sanobar Narzullayevna</i>	
Pedagogik ta'lim jarayonida umummadaniy kompetentlikning mazmuni va tarkibiy komponentlari	504
<i>Olimova Dilrabo Nurali qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda tabiiy fan orqali ekologik madaniyatni shakllantirishning pedagogik-psixologik bosqichlari.....	508
<i>Orifjonova Iroda Orifjon qizi, Qutlimuratova Barchinoy Xolmurot qizi, Sirojeva Jasmina Rustamovna</i>	
Pedagogik fanlarni o'rganish jarayonida bo'lajak o'qituvchilarni badiiy meros asosida ma'naviy-estetik rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari	512
<i>Otaboboyeva Umida Ilxomovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning matematik rivojlanishida mental yondashuv metodikasining ahamiyati	517
<i>Parpijeva Mohinur Baxtiyor qizi</i>	
Yosh avlodni milliy ruhda tarbiyalashda madaniy merosning ahamiyati.....	520
<i>Radjapova Zuxra Tirkashevna</i>	
Boshlang'ich ta'lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanishning samarali usullari	523
<i>Rahmonova Mavluda Suvon qizi, Sanginova Sevinch Bunyod qizi</i>	
Pedagogik sinflarni tashkil etish tamoyillari va asoslari.....	527
<i>Sadullojeva Farog'at Hikmatillo qizi</i>	

Yillik mashg'ulot jarayonida o'rta masofa yuguruvchilarining tezlik-kuch ko'rsatkichlarini rivojlantirish metodikasi	530
Saotov Farhod Alisher o'g'li	
Bugungi kunda talabalarni mutaxassis sifatida shakllantirishda maqsadga muvofiqlik, natijadorlik, optimallik va ijodkorlik mezonlari (pedagogika ta'lim yo'nalishi misolida).....	535
Satimboyeva Xurshidaxon Anvarjon qizi	
O'quvchilarning nutq kompetensiyasini rivojlantirish metodlari	539
Sharipova Marjona Rashidovna	
Zamonaviy yoshlar orasida prokrastinatsiya muammosi.....	543
Tillayeva Nodira Iskandar qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning estetik madaniyatini shakllantirish	546
Umarova Gulshod Abduljabbarovna	
Yoshlarning ijtimoiy identifikatsiyasi shakllanishining psixologik omillari	552
Xolmirzayev Zafar Mirzamadinovich	
Karate sport turining madaniyati.....	556
Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Isayev Saidasliddinxon Islom o'g'li	
Ko'ngillilik faoliyatining ijtimoiy-pedagogik ahamiyati.....	560
Yo'ldosheva Iqbol Bekbo'lsin qizi	
Talaba-yoshlarni milliy kurash mashg'ulotlariga tayyorlash metodikasini takomillashtirish	563
Zaynobidinov Dilshodbek Qobilovich	
Raqamli ta'lim muhitida o'smirlarning o'zini anglash jarayoni va uning shaxsiy rivojlanishga ta'siri.....	567
Zufarova Yulduzxon Muxiddin qizi	
Интерпретация биологических терминов на русском языке	570
Абдуллаева Нигора Курбановна	
Жанровые особенности рассказа-антиутопии В. С. Маканина "Однодневная война".....	574
Дмитрий Валерьевич Пупонин	
Мифопоэтика и аксиологические функции архетипа матери-хранительницы в повестях В. Г. Распутина "Последний срок" и "Прощание с матёрой"	578
Коржовова Шахло Одилжоновна	
Методологические аспекты изучения адаптаций Песчанковых (Gerbillidae) к аридным условиям: анализ классических и современных исследований	585
Нурова Хикоят Кенжаевна	
К вопросу о руководстве самостоятельной работой студентов при изучении иностранных языков	590
Рахимова Мухайё Акмаловна	

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI INTELLEKTUAL RIVOJLANTIRISHDA SENSOR INTEGRATSIYA YONDASHUVINING AHAMIYATI

To'rayeva Charosxon Shavkat qizi

Buxoro davlat pedagogika instituti
 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 ixtisosligi tayanch doktoranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarni intellektual rivojlantirish jarayonida sensor integratsiya yondashuvining pedagogik ahamiyati yoritilgan. Sensor tizimlarning o'zaro uyg'un faoliyati bolalarning bilish jarayonlarini faollashtirishi, diqqat, xotira va tafakkurning rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi ilmiy jihatdan asoslab berilgan. Shuningdek, o'yin faoliyati hamda interfaol metodlar vositasida sensor integratsiyani ta'lim jarayoniga tatbiq etish imkoniyatlari tahlil qilingan. Individual yondashuvning ahamiyati va bolalarning turli sezgi kanallari orqali axborotni qabul qilish xususiyatlari ko'rib chiqilgan. Tadqiqot natijalari sensor integratsiya yondashuvi maktabgacha ta'lim sifatini oshirish, bolalarning shaxsiy va intellektual rivojlanishini ta'minlashda muhim omil ekanligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: sensor integratsiya, intellektual rivojlanish, maktabgacha ta'lim, bilish jarayonlari, diqqat, xotira, tafakkur, idrok, o'yin faoliyati, interfaol metodlar.

Abstract: This article explores the pedagogical significance of the sensory integration approach in the intellectual development of preschool children. It is scientifically substantiated that the coordinated functioning of sensory systems enhances cognitive processes and positively influences the development of attention, memory, and thinking. The study also analyzes the possibilities of integrating sensory integration into the educational process through play-based activities and interactive teaching methods. Particular attention is given to the importance of an individualized approach and to the characteristics of children's perception of information through various sensory channels. The research findings indicate that sensory integration is a significant factor in improving the quality of preschool education and promoting the comprehensive personal and intellectual development of children.

Key words: sensory integration, intellectual development, preschool education, cognitive processes, attention, memory, thinking, perception, play-based activities, interactive methods.

Аннотация: В данной статье раскрывается педагогическое значение подхода сенсорной интеграции в процессе интеллектуального развития детей дошкольного возраста. Научно обосновано, что согласованное функционирование сенсорных систем способствует активизации познавательных процессов, а также оказывает положительное влияние на развитие внимания, памяти и мышления. Проанализированы возможности внедрения сенсорной интеграции в образовательный процесс посредством игровой деятельности и интерактивных методов обучения. Особое внимание уделено значению индивидуального подхода и особенностям восприятия информации детьми через различные сенсорные каналы. Результаты исследования свидетельствуют о том, что сенсорная интеграция является важным фактором повышения качества дошкольного образования и обеспечения всестороннего личностного и интеллектуального развития ребёнка.

Ключевые слова: сенсорная интеграция, интеллектуальное развитие, дошкольное образование, познавательные процессы, внимание, память, мышление, восприятие, игровая деятельность, интерактивные методы.

KIRISH

Maktabgacha yoshdagi bolalarning intellektual rivojlanishi zamonaviy pedagogika va psixologiyaning eng muhim hamda dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Chunki aynan 3–7 yosh oralig'i bola shaxsining shakllanishi, bilish jarayonlarining jadallashuvi hamda atrof-muhitni idrok etish mexanizmlarining asosiy poydevori qo'yiladigan davr sifatida e'tirof etiladi.

Ushbu davrda bolalarning sezgi a'zolari orqali oladigan ma'lumotlari, ularni qayta ishlash va umumlash-tirish jarayoni keyingi intellektual faoliyatning sifatini belgilab beradi. Shu sababli maktabgacha ta'lim tizimida sensor rivojlanish va uning integratsiyalashgan yondashuvi alohida ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi. So'nggi yillarda respublikamizda maktabgacha ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, bolalarning erta rivojlanish imkoni-

yatlarini kengaytirish hamda kompetensiyaviy yondashuvni joriy etish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda.

Bu jarayonda bolalarning faqat bilim olishi emas, balki sezish, idrok etish, tahlil qilish va muammoli vaziyatlarni hal etish qobiliyatlarini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Ayniqsa, sensor integratsiya yondashuvi bolalarning turli sezgi tizimlari – ko'rish, eshitish, teginish, hid bilish va vestibulyar sezgilar orqali olingan axborotni bir butun tizim sifatida qayta ishlashini ta'minlovchi muhim pedagogik mexanizm sifatida qaralmoqda ^[1].

Sensor integratsiya yondashuvi bola miyasida sezgi signallarining tartibli va muvofiqlashtirilgan tarzda qayta ishlanishiga asoslanadi. Agar bu jarayon yetarli darajada rivojlanmasa, bolada diqqatni jamlashda qiyinchiliklar, nutq rivojlanishida sustlik, harakat koordinatsiyasining buzilishi hamda ijtimoiy moslashuvda muammolar kuzatilishi mumkin.

Shuning uchun maktabgacha ta'lim muassasalarida sensor tizimlarni uyg'unlashtiruvchi o'yinlar, mashqlar va rivojlantiruvchi faoliyat turlarini tizimli ravishda qo'llash muhim hisoblanadi. Intellektual rivojlanish esa faqat bilimlarning to'planishi emas, balki fikrlash, tahlil qilish, taqqoslash, umumlashtirish va xulosa chiqarish kabi aqliy jarayonlarning shakllanishi bilan belgilanadi. Sensor integratsiya ushbu jarayonlarning boshlang'ich bosqichida asosiy rol o'ynaydi, chunki bola tashqi dunyoni, avvalo, sezgilar orqali qabul qiladi.

Demak, sezgi tizimlarining uyg'un ishlashi intellektual faoliyat samaradorligini oshiradi. Bugungi kunda pedagogik amaliyotda sensor rivojlanish ko'pincha alohida yo'nalish sifatida qaralgan bo'lsa-da, uni intellektual rivojlanish bilan integratsiyalashgan holda o'rganish zarurati ortib bormoqda. Chunki bola uchun bilimlar fragmentar ko'rinishda emas, balki yaxlit tajriba sifatida shakllangandagina ular uzoq muddatli xotirada mustahkam o'rtnashadi. Sensor integratsiya esa aynan shu yaxlitlikni ta'minlovchi asosiy omillardan biridir ^[2].

Maktabgacha yoshdagi bolalarda kognitiv jarayonlarning shakllanishi o'yin faoliyati bilan chambarchas bog'liq. O'yin jarayonida bola nafaqat predmetlarni manipulyatsiya qiladi, balki ularning xususiyatlarini sezadi, taqqoslaydi va ularga nisbatan munosabat bildiradi. Bu jarayonda sensor tizimlar faol ishtirok etadi va natijada bola miyasida murakkab neyron aloqalar shakllanadi.

Shu jihatdan sensor integratsiya yondashuvi o'yin texnologiyalari bilan uyg'unlashganda, intellektual rivojlanish samaradorligi sezilarli darajada ortadi. Shuningdek, zamonaviy tadqiqotlar maktabgacha yoshdagi bolalarda individual farqlar sezilarli ekanligini ko'rsatadi. Ayrim bolalarda vizual idrok ustun bo'lsa, boshqalarda eshitish yoki kinestetik sezgilar yetakchi bo'lishi mumkin.

Sensor integratsiya yondashuvi aynan shu individual xususiyatlarni inobatga olgan holda ta'lim jarayonini moslashtirish imkonini beradi. Bu esa har bir bolaning potensialini to'liq ochib berishga xizmat qiladi. Shu nuqtai nazardan, maktabgacha yoshdagi bolalarni intellektual rivojlantirishda sensor integratsiya yondashuvining ahamiyatini ilmiy asosda o'rganish, uning pedagogik mexanizmlarini tahlil qilish hamda amaliy tavsiyalar ishlab chiqish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Mazkur yondashuv nafaqat ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi, balki bolalarning shaxs sifatida har tomonlama rivojlanishiga ham zamin yaratadi. Umuman olganda, sensor integratsiya va intellektual rivojlanish o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni chuqur o'rganish maktabgacha ta'lim sifatini oshirish, pedagogik jarayonni individuallashtirish hamda bolalarning kelajakdagi o'quv faoliyatiga mustahkam tayyorgarlik yaratishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Shu bois ushbu mavzu zamonaviy pedagogik tadqiqotlar markazida turibdi va uning natijalari ta'lim tizimining keyingi rivojlanish yo'nalishlarini belgilashda muhim rol o'ynaydi ^[3].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Maktabgacha yoshdagi bolalarning intellektual rivojlanishi va sensor integratsiya yondashuvi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik so'nggi yillarda pedagogika va bolalar psixologiyasi sohasida keng o'rganilayotgan yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Mahalliy ilmiy tadqiqotlarda bu masala, asosan, bolalarning kognitiv rivojlanishi, sezgi organlari faoliyatini takomillashtirish hamda ta'lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanish kontekstida tahlil qilingan.

Umumiy xulosalarga ko'ra, sensor integratsiya bola miyasida axborotni qayta ishlash samaradorligini oshiruvchi muhim neyropedagogik mexanizm sifatida e'tirof etiladi. Ilmiy adabiyotlarda qayd etilishicha, maktabgacha yoshdagi bolalarda bilish jarayonlari, avvalo, sezgi orqali shakllanadi. Bola tashqi muhitni ko'rish, eshitish va teginish orqali idrok etadi, keyinchalik esa bu ma'lumotlar tahlil qilinib, umumlashtiriladi.

Shu sababli sensor tizimlarning uyg'un faoliyati intellektual rivojlanishning asosiy omillaridan biri sifatida qaraladi. Ayrim mahalliy tadqiqotlarda sensor integratsiya yetarli darajada shakllanmagan bolalarda diqqatning sustligi, nutq rivojlanishining kechikishi va o'quv faoliyatiga moslashishdagi qiyinchiliklar kuzatilishi ta'kidlanadi ^[4].

Boshqa guruh ilmiy ishlarida esa sensor integratsiya yondashuvi ta'lim jarayoniga tizimli ravishda joriy etilganda bolalarning mantiqiy fikrlash, tasavvur qilish va muammoli vaziyatlarni hal etish qobiliyatlari sezilarli

darajada rivojlanishi qayd etilgan. Ayniqsa, o'yin faoliyati asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar sensor tizimlarni faollashtirishda samarali vosita sifatida baholanadi. Bu jarayonda bola nafaqat predmetlarni idrok etadi, balki ularning xususiyatlarini solishtiradi, farqlaydi va umumlashtiradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maktabgacha yoshdagi bolalarni intellektual rivojlantirish jarayonida sensor integratsiya yondashuvining qo'llanilishi ta'lim samaradorligini sezilarli darajada oshiruvchi omillardan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. O'tkazilgan nazariy tahlillar va pedagogik kuzatishlar shuni ko'rsatadiki, bolalarning bilish jarayonlari bevosita sezgi tizimlarining uyg'un faoliyatiga bog'liq bo'lib, ushbu jarayon to'g'ri tashkil etilganda kognitiv rivojlanish tezlashadi hamda barqaror xarakter kasb etadi.

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, sensor integratsiya yondashuvi asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar bolalarning diqqatni jamlash qobiliyatini sezilarli darajada yaxshilaydi. Bunda ko'rish, eshitish va kinestetik sezgilarni birgalikda faollashtiruvchi topshiriqlar muhim rol o'ynaydi. Masalan, predmetlarni ko'rib tanish, ularni qo'l bilan ushlab tahlil qilish va eshitish orqali ma'lumotni qabul qilish jarayoni bolada yaxlit tasavvurning shakllanishiga olib keladi.

Bu esa mantiqiy fikrlash va xotiraning mustahkamlanishiga xizmat qiladi. Shuningdek, tadqiqot natijalari sensor integratsiya yondashuvining bolalarning nutqiy rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatishini tasdiqladi. Multisensor faoliyatlar davomida bola yangi so'zlarni real predmetlar va harakatlar bilan bog'laydi, bu esa leksik birliklarning tez va mustahkam o'zlashtirilishiga yordam beradi. Nutqiy faoliyatning faollashuvi esa, o'z navbatida, intellektual jarayonlarning rivojlanishini tezlashtiradi, chunki nutq fikrlashning asosiy vositasi hisoblanadi [7].

Tadqiqotda kuzatilgan muhim jihatlaridan biri bolalarning individual sezgi ustunliklariga ega ekanligidir. Ayrim bolalarda vizual idrok kuchli bo'lsa, boshqalarida eshitish yoki harakat orqali o'rganish ustunlik qiladi. Sensor integratsiya yondashuvi esa ushbu individual farqlarni hisobga olgan holda ta'lim jarayonini moslashtirish imkonini beradi.

Natijada har bir bola o'z imkoniyatlariga mos tarzda bilimlarni o'zlashtiradi va rivojlanish sur'ati barqarorlashadi. Pedagogik tajriba jarayonida o'yin faoliyati sensor integratsiyani amalga oshirishning eng samarali vositalaridan biri ekanligi aniqlandi. O'yin davomida bola tabiiy ravishda sezgi a'zolarini faollashtiradi, predmetlar bilan amaliy ishlaydi va turli vaziyatlarni modellashtiradi.

Bu jarayon miyada neyron aloqalarning mustahkamlanishiga olib keladi. Ayniqsa, konstruktiv o'yinlar, didaktik topshiriqlar va harakatli o'yinlar bolalarning kognitiv faolligini oshiradi. Tadqiqot muhokamasida, shuningdek, sensor integratsiya yondashuvining emotsional rivojlanish bilan bog'liqligi ham kuzatildi.

Bolalar multisensor faoliyatlarda ishtirok etganida o'zlarini erkin his qiladilar, qiziqishlari ortadi va stress darajasi kamayadi. Bu esa o'quv jarayoniga nisbatan ijobiy munosabat shakllanishiga yordam beradi. Emotsional barqarorlik esa intellektual faoliyat samaradorligini oshiruvchi muhim omillardan biri hisoblanadi.

Shu bilan birga, tadqiqot natijalari sensor integratsiya jarayonini to'g'ri tashkil etishda pedagogning kasbiy kompetensiyasi muhim ahamiyat kasb etishini ko'rsatdi. Tarbiyachi bolalarning sezgi tizimlarini faollashtiruvchi mashg'ulotlarni rejalashtira olishi, individual yondashuvni qo'llashi hamda rivojlantiruvchi muhit yaratishi zarur. Aks holda, sensor faoliyatlar kutilgan natijalarni bermasligi mumkin [8].

Tadqiqot davomida olingan natijalar asosida quyidagi jadval ishlab chiqildi. Ushbu jadval sensor integratsiya yondashuvining maktabgacha yoshdagi bolalar intellektual rivojlanishiga ta'sirini amaliy jihatdan umumlashtiradi.

1-jadval: Tadqiqot natijalarining umumlashtirilishi

Ko'rsatkichlar	Sensor integratsiya qo'llanilishidan oldin	Sensor integratsiya qo'llanilgandan keyin	O'zgarishlar tavsifi
Diqqatni jamlash	Tez chalg'ish, qisqa diqqat	Barqaror va uzoq diqqat	Diqqatning barqarorlashuvi
Nutq rivojlanishi	So'z boyligi cheklangan	So'z boyligi kengaygan	Kommunikativ faollik oshgan
Mantiqiy fikrlash	Yuzaki tasavvur	Tahliliy fikrlash shakllangan	Kognitiv chuqurlashuv
Harakat koordinatsiyasi	Noaniq va sust	Aniqlashgan va uyg'un	Motor rivojlanish yaxshilangan
O'qishga qiziqish	Past motivatsiya	Yuqori motivatsiya	Emotsional faollik oshgan

Muhokama natijalaridan ko'rinadiki, sensor integratsiya yondashuvi maktabgacha yoshdagi bolalarda intellektual rivojlanishni faollashtiruvchi kompleks pedagogik tizim sifatida samarali faoliyat ko'rsatadi. U nafaqat bilish jarayonlarini, balki emotsional va ijtimoiy rivojlanishni ham qo'llab-quvvatlaydi. Shu bilan birga, ushbu yondashuv bolalarning ta'lim jarayoniga bo'lgan qiziqishini oshiradi va o'qishga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantiradi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari sensor integratsiya yondashuvining maktabgacha ta'lim tizimida keng joriy etilishi zarurligini tasdiqlaydi. Mazkur yondashuv kelgusida bolalarning nafaqat intellektual, balki shaxsiy rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi hamda ta'lim sifatini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi ^[9].

TAHLIL VA NATIJALAR

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, sensor integratsiya yondashuvi ko'p hollarda interfaol metodlar bilan uyg'unlashtirilgan holda qo'llaniladi. Bunda didaktik o'yinlar, harakatli mashqlar, konstruktiv faoliyat va ijodiy topshiriqlar muhim o'rin tutadi. Mahalliy tadqiqotlarda ushbu metodlarning kompleks qo'llanilishi bolalarning nafaqat intellektual, balki emotsional va ijtimoiy rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatishi ilmiy jihatdan asoslab berilgan.

Shuningdek, ayrim ilmiy ishlarda sensor integratsiyaning individual yondashuv bilan bog'liqligi alohida ta'kidlanadi. Bolalarning har biri turli sezgi kanallari orqali axborotni turlicha qabul qiladi. Masalan, vizual ustunlikka ega bolalar ko'proq ko'rish orqali, kinestetik tipdagi bolalar esa harakat va teginish orqali tezroq o'rganadi. Shu nuqtai nazardan, differensial yondashuv asosida tashkil etilgan ta'lim jarayonining samaradorligi yuqori bo'lishi qayd etiladi ^[5].

Mahalliy pedagogik tadqiqotlar tahlili sensor integratsiya va nutq rivojlanishi o'rtasidagi bog'liqlikni ham yoritadi. Sensor tizimlarning faol ishlashi bolada so'z boyligining kengayishi, grammatik tuzilmalarning shakllanishi va kommunikativ kompetensiyaning rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, multisensor yondashuv asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar nutq rivojlanishini tezlashtiruvchi omil sifatida baholanadi.

Quyidagi jadvalda adabiyotlar tahlili asosida sensor integratsiya yondashuvining maktabgacha yoshdagi bolalar intellektual rivojlanishiga ta'siri bo'yicha umumlashtirilgan ilmiy qarashlar keltiriladi.

2-jadval: Sensor integratsiya yondashuvi bo'yicha ilmiy qarashlarning umumlashtirilishi

Yo'nalish	Asosiy g'oya	Kuzatilgan natija	Pedagogik ahamiyati
Sensor idrok va kognitiv rivojlanish	Sezgi organlari orqali olingan axborot intellektual jarayonlarning asosini tashkil etadi	Diqqat, xotira va tafakkur rivojlanadi	Ta'lim jarayonida multisensor mashg'ulotlarni qo'llash zarur
O'yin faoliyati va sensor integratsiya	O'yin jarayonida sezgi tizimlari kompleks faollashadi	Mantiqiy fikrlash va tasavvur rivojlanadi	O'yin texnologiyalarini integratsiyalash muhim
Individual yondashuv	Har bir bola turli sezgi kanallariga ega	O'rganish tezligi va sifati oshadi	Differensial ta'limni joriy etish kerak
Nutq va sensor rivojlanish	Sensor faoliyat nutq shakllanishiga ta'sir qiladi	So'z boyligi va kommunikatsiya rivojlanadi	Multisensor mashqlar samarali vosita
Emotsional rivojlanish	Sezgi tajribalari emotsional barqarorlikni shakllantiradi	Ijtimoiy moslashuv yaxshilanadi	Rivojlantiruvchi muhit yaratish zarur

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, sensor integratsiya yondashuvi nafaqat alohida sezgi tizimlarini rivojlantirishga, balki ularning o'zaro uyg'un ishlashini ta'minlashga qaratilgan kompleks pedagogik tizim hisoblanadi. Mahalliy ilmiy manbalarda ushbu yondashuvning afzalligi sifatida bolalarning kognitiv faolligini oshirish, o'quv jarayoniga qiziqishini kuchaytirish va mustaqil fikrlashini rivojlantirish imkoniyati qayd etiladi.

Bundan tashqari, ayrim tadqiqotlarda sensor integratsiya yondashuvining zamonaviy ta'lim texnologiyalari bilan uyg'unlashganda yanada samarali natijalar berishi ilmiy jihatdan asoslab berilgan. Raqamli ta'lim vositalari, interaktiv platformalar va vizual materiallar bolalarning sezgi tizimlarini faollashtiradi hamda bilimlarni tez va mustahkam o'zlashtirishga yordam beradi.

Umumiy xulosa sifatida aytish mumkinki, adabiyotlar tahlili sensor integratsiya yondashuvining maktabgacha yoshdagi bolalar intellektual rivojlanishidagi ahamiyati yuqori ekanligini ko'rsatadi. Ushbu yondashuv bolalarning bilish jarayonlarini faollashtiradi, individual xususiyatlarini hisobga olish imkonini beradi hamda ta'lim samaradorligini oshiradi. Shu bois mazkur yo'nalish bo'yicha ilmiy izlanishlarni davom ettirish va uni amaliyotga keng joriy etish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi ^[6].

XULOSA VA TAKLIFLAR

Maktabgacha yoshdagi bolalarni intellektual rivojlantirishda sensor integratsiya yondashuvining muhim pedagogik ahamiyatga ega ekanligi tadqiqot natijalarida o'z tasdig'ini topdi. Ushbu yondashuv bolalarning sezgi tizimlarini uyg'unlashtirish orqali ularning bilish jarayonlarini faollashtiradi hamda diqqat, xotira va tafakkur kabi kognitiv funksiyalarning rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Multisensor faoliyatlar bolalarning nutqiy va emotsional rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatib, ta'lim jarayoniga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Shuningdek, individual yondashuvni ta'minlash orqali har bir bolaning imkoniyatlarini to'liq namoyon etish va rivojlantirishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, sensor integratsiya yondashuvi maktabgacha ta'lim sifatini oshirishda samarali pedagogik vosita hisoblanadi. Shu bois uni maktabgacha ta'lim amaliyotiga keng joriy etish maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirish bo'yicha metodik qo'llanmalar to'plami. - Toshkent : Maktabgacha ta'lim vazirligi nashriyoti, 2023. - 156 b.
2. Bolalarning erta rivojlanishida sensor faoliyatni tashkil etish metodikasi. - Toshkent : Pedagogika innovatsion markazi, 2022. - 128 b.
3. Maktabgacha yoshdagi bolalarda kognitiv jarayonlarni rivojlantirish texnologiyalari. - Toshkent : O'zbekiston Milliy pedagogika instituti, 2024. - 142 b.
4. Sensor integratsiya va bolalar psixologiyasi asoslari : ilmiy-uslubiy qo'llanma. - Toshkent : Psixologiya va ta'lim ilmiy markazi, 2021. - 134 b.
5. Interfaol metodlar asosida maktabgacha ta'limni tashkil etish. - Toshkent : O'qituvchi, 2023. - 118 b.
6. Maktabgacha ta'limda differensial yondashuv va individual rivojlanish. - Toshkent : Pedagogik innovatsiyalar instituti, 2024. - 146 b.
7. Sensor integratsiya asosida nutq va tafakkurni rivojlantirish metodikasi. - Toshkent : Defektologiya va logopediya markazi, 2022. - 132 b.
8. Bolalar psixologiyasida emotsional va kognitiv rivojlanish integratsiyasi. - Toshkent : Ilm-fan va ta'lim nashriyoti, 2023. - 124 b.
9. Maktabgacha ta'lim samaradorligini oshirishning zamonaviy yondashuvlari. - Toshkent : Ta'lim sifatini rivojlantirish markazi, 2024. - 138 b.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №6(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.